

Н. В. Подобєд,
аспірант кафедри соціальної та гуманітарної політики,
НАДУ при Президентіві України

НАПРЯМИ ПОЛІПШЕННЯ СПІВПРАЦІ МІЖ ДЕРЖАВОЮ ТА МОЛОДІЖНИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ

Стаття присвячена дослідженню існуючих форм співпраці між державою і молодіжними громадськими організаціями. Розглядається механізм соціального замовлення та причини, що стримують його широке застосування в Україні. На основі проведеного аналізу сформульовано пропозиції щодо поліпшення взаємодії держави та молодіжних громадських об'єднань при вирішенні соціально-економічних проблем молоді.

Article is devoted to the existing forms of cooperation between the State and youth NGOs. Discusses the mechanism of social order and reasons that hinder its widespread use in Ukraine. Based on the conducted analysis of the formulated proposals to improve interaction between the State and youth associations in solving socio-economic problems of the youth.

Ключові слова: громадська експертиза, консультації із громадськістю, громадські ради, соціальне замовлення, принцип субсидіарності, соціальний контракт.

Key words: public examination, consultation with the public, community councils, social order, the principle of subsidiarity, the social contract.

ВСТУП

Важливим інструментом дієвої соціалізації молодого покоління є громадські молодіжні організації. Українська держава декларує забезпечення широкої підтримки їх діяльності, надання їм організаційної, фінансової, інформаційної, технічної та іншої допомоги. Разом з тим, в нашій країні надзвичайно повільно впроваджуються сучасні технології соціального партнерства молодіжних організацій із державними структурами.

Соціально-економічна ситуація в Україні та наявність низки соціальних проблем молоді диктують необхідність вивчення зарубіжного досвіду застосування нових соціальних технологій для поліпшення співпраці між державою та молодіжними громадськими об'єднаннями.

Оцінка різних форм співпраці між державою і громадськими організаціями проведена у дослідженнях Л.К. Абрамова [3], В.І. Брудного та А.С. Крупника [9], О.Ю. Віннікова, Д.С. Ковриженко, М.В. Лациби [5], О.М. Соломки [8]. Принципи взаємодії організацій громадянського суспільства з органами державної влади досліджено Н.П. Дончик [6]. Зарубіжний досвід комунікативної взаємодії органів державної влади та громадськості проаналізовано

О.А.Бажиною [4]. Необхідність проведення подальших досліджень обумовлена наявністю низки проблем у партнерських відносинах між державою та молодіжними організаціями.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Метою даної статті є дослідження існуючих форм співпраці між державою і молодіжними громадськими об'єднаннями та пошук шляхів їх удосконалення.

РЕЗУЛЬТАТИ

На сьогоднішній день основними формами співпраці між органами виконавчої влади та молодіжними громадськими об'єднаннями є громадська експертиза, консультації із громадськістю, громадські ради.

Громадська експертиза — це складова механізму демократичного управління державою, яка передбачає проведення інститутами громадянського суспільства оцінки діяльності органів виконавчої влади, ефективності прийняття і виконання такими органами рішень. В Україні законодавчо встановлено порядок сприяння проведенню громадської експертизи шляхом прийняття постанови Кабінету Міністрів України № 976 [1]. Зроблено це з метою

створення належних умов для участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Пропозиції, підготовлені інститутом громадянського суспільства за результатами проведеної громадської експертизи, враховуються органом виконавчої влади під час підготовки програм соціально-економічного розвитку.

Порядок проведення консультацій із громадськістю з питань формування та реалізації державної політики визначений постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996 "Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики" [2]. Згідно цього порядку, консультації із громадськістю організовує і проводить орган виконавчої влади, який готує пропозиції щодо реалізації державної політики у відповідній сфері державного і суспільного життя. Громадські організації можуть ініціювати проведення консультацій із громадськістю із питань, не включених до орієнтовного плану, шляхом подання відповідних пропозицій громадській раді або безпосередньо органу виконавчої влади. Консультації із громадськістю проводяться у формі публічного громадського обговорення та вивчення громадської думки.

Постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996 також затверджено Типове положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів АРК, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації. Суб'єктами державної молодіжної політики є молодіжні громадські ради, створені при обласних державних адміністраціях. Їх основними завданнями є сприяння реалізації молодими громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами та забезпечення врахування громадської думки у процесі підготовки та організації виконання рішень органами виконавчої влади.

З точки зору фахівців та керівників молодіжних об'єднань, не всі форми співпраці між органами виконавчої влади та молодіжними громадськими об'єднаннями використовуються ефективно. Наприклад, консультації із громадськістю часто мають формальний характер, не завжди дотримуються часових рамок їх проведення. Проблеми є і у застосуванні громадської експертизи. Так, органи виконавчої влади не завжди дотримуються встановленої процедури, а молодіжні громадські організації, отримавши всі необхідні матеріали, не завжди надають свої експертні висновки. В Україні немає єдиного підходу до формування громадських рад, зокрема різною є процедура обрання членів, формування керівних органів, визначення спрямованості діяльності громадської ради [7].

З нашої точки зору, для розширення участі молодіжних громадських організацій у розв'язанні численних соціальних проблем, для посилення партнерства молодіжних організацій з державою в Україні слід більш активно застосовувати соціальне замовлення на основі укладання соціальних контрактів між органами місцевого самоврядування та молодіжними громадськими об'єднаннями.

Рис. 1. Етапи формування та виконання соціального контракту між органом державної влади та молодіжною громадською організацією

Соціальне замовлення — це комплекс заходів організаційно-правового характеру, спрямованих на вирішення соціальної проблеми в масштабах держави або окремої адміністративно-територіальної одиниці, які здійснюються некомерційними організаціями на основі соціального контракту з органами державної влади або місцевого самоврядування. При цьому вирішення соціальних проблем здійснюється, як правило, за допомогою цільових соціальних програм (соціальних проектів), а виконавець соціального замовлення визначається на конкурсній основі [3].

Соціальний контракт — це взаємодія громадян, що представлені через інститути громадянського суспільства, та держави з метою ефективного вирішення політичних, економічних і соціальних проблем різного рівня в рамках взаємності та відповідальності [8].

Для вирішення соціальних молодіжних проблем доцільно укласти соціальний контракт між замовником, що виступає від імені органу державної влади або місцевого самоврядування, та молодіжною громадською організацією, яка перемогла на конкурсі соціальних проектів. У свою чергу, молодіжна громадська організація може на договірній або іншій основі залучати до здійснення соціального замовлення спонсора — підприємця або грантову організацію.

Механізм формування та виконання соціального контракту між органом державної влади та молодіжною громадською організацією може включати наступні етапи (рис. 1).

Отже, першим етапом формування соціального контракту є визначення місцевою владою потреби в певних послугах та формулювання завдань, спрямованих на вирішення пріоритетних соціальних проблем. До цієї роботи залучаються громадські молодіжні організації, які виступили із відповідною ініціативою. При цьому місцева влада видає відповідний документ (наказ), де має бути вказано: вид послуг, цільова аудиторія, терміни надання послуг, вимоги до громадської організації, яка буде надавати ці послуги. В наказі також встановлюється частина загальної вартості проекту, яка повинна бути профінансована громадськими організаціями.

Наступним етапом є створення комісії для оцінки тендерних пропозицій. З точки зору фахівців, склад комісії повинен бути представлений всіма структурами місцевої громади (влада, бізнес, неурядові організації). Основними вимогами до членів комісії є їх компетентність у сфері соціального розвитку місцевої громади [3]. Функціями членів конкурсної комісії до початку проведення конкурсу є розроблення методичних матеріалів про умови конкурсу та поширення повідомлень про його проведення через засоби масової інформації та інші джерела.

На третьому етапі відбувається оцінювання поданих пропозицій на основі заздалегідь визначених критеріїв. За результатами відкритого голосування визначається переможець конкурсу (молодіжна громадська організація, яка буде виконувати проект). При цьому головним принципом діяльності конкурсної комісії повинна бути відкритість всіх процедур, тому на засідання комісії необхідно запрошувати журналістів, експертів, представників громадськості.

Після визначення виконавця соціального замовлення, замовник (орган влади) та виконавець (громадська молодіжна організація) підписують соціальний контракт. У контракті визначаються суб'єкти правових відносин, їхні права й обов'язки, вартість робіт і порядок розрахунків, а також порядок здачі й приймання робіт. У даному документі вказуються також терміни дії контракту й порядок вирішення спірних питань. Контракт підписується уповноваженими представниками суб'єктів соціального замовлення.

Виконання соціального замовлення здійснюється відповідно до змісту соціального проекту, у якому дається календарний план основних видів діяльності, з урахуванням затвердженого кошторису витрат.

Обов'язковим етапом формування та виконання соціального контракту є оцінка результатів. У випадку відповідності виконання замовлення умовам контракту, після його завершення оформляється акт приймання виконаних робіт. Цей документ підписується повноважними представниками суб'єктів соціального замовлення і є підставою для перерахування молодіжній громадській організації суми фінансування, яка передбачалась умовами договору.

Соціальні контракти використовуються в Німеччині та Великій Британії в чітко визначеній галузі —

діяльності у соціальній сфері (соціальні та медичні послуги, культура, спорт тощо) і означають перекладання (на контрактній основі) на плечі громадських організацій тих послуг, які за законом зобов'язана надавати держава. Це — форма публічно-приватного партнерства між державою (її центральним або місцевим органом) і так званими приватними суб'єктами права — постачальниками соціальних послуг.

За оцінками американських фахівців, майже третина коштів, які обертаються в некомерційному секторі США, складають кошти, які надійшли від держави через систему соціальних контрактів. У Німеччині ця частка досягає 70 %, у Франції — 80 % [9, с. 15].

Дослідники практики застосування цієї форми державного фінансування відзначають, що соціальні контракти в різних країнах укладаються із різних переконань. Наприклад, для Німеччини типовим є принцип субсидіарності, згідно з яким краще за все піклуватися про людей можуть ті, кому вони та їх проблеми найбільш зрозумілі. У Великій Британії переважає конкурсна система, що ґрунтується на принципі ефективності затрат: послуга має бути або дешевша, або якісніша [5, с. 179].

Фахівці Одеського суспільного інституту соціальних технологій називають такі економічні переваги впровадження соціального замовлення [9, с. 21]:

— залучення додаткових ресурсів у сферу розв'язання соціальних проблем, на які спрямоване соціальне замовлення. За умовами конкурсу його переможець (він же і виконавець соціального замовлення) має додатково залучити певну суму небюджетних коштів (залежно від умов конкурсу). Це зменшує навантаження на бюджет, допомагає залучити додаткові небюджетні кошти на фінансування соціальної сфери;

— максимізація ефекту при мінімізації витрат. У некомерційних організаціях нижче рівень адміністративних і накладних витрат, ніж у державних чи муніципальних установ;

— конкурентність і конкурсність як мотивуючі принципи соціального замовлення. Участь некомерційних організацій в конкурсах проектів на соціальне замовлення дає їм навички поведінки в умовах конкурентного середовища, щоб вони зуміли продемонструвати свої переваги перед конкурентами. Це дозволяє організаторам конкурсів соціального замовлення вибрати найбільш гідного на даний момент виконавця соціального контракту і таким чином застрахуватися від неефективного витрачання коштів, виділених на вирішення соціальних проблем.

З нашої точки зору, застосування соціального замовлення при вирішенні молодіжних проблем забезпечить ефективний перерозподіл соціальної відповідальності між державою та молодіжними громадськими організаціями. Адже досвід показує, що в ринковій економіці функція держави на ринку соціальних послуг полягає у створенні правової бази, а функції операторів на даному ринку успішніше виконують громадські організації на конкурентній основі.

Незважаючи на значні переваги механізму соціального замовлення, його впровадження в Україні для вирішення соціальних молодіжних проблем відбувається дуже повільно. Основними причинами цього, на нашу думку, є наступні:

— невідповідність влади до взаємодії із громадськими молодіжними організаціями;

— фахова неготовність та відсутність досвіду у більшості громадських молодіжних об'єднань щодо виконання соціальних проектів спільно із владою;

— відсутність спеціального закону про соціальне замовлення, який визначив би правові, фінансові та організаційні умови впровадження механізму соціального замовлення у практику взаємодії органів виконавчої влади із молодіжними громадськими об'єднаннями.

Отже, для прискорення впровадження в Україні такої нової соціальної технології, як соціальне замовлення, необхідним є створення відповідної правової бази, а також вивчення молодіжними організаціями зарубіжного досвіду спільного вирішення із державою молодіжних проблем.

ВИСНОВКИ

Таким чином, розширення участі молодіжних громадських організацій у вирішенні соціальних проблем молоді можна досягти шляхом активного впровадження соціального замовлення. З нашої точки зору, найбільш актуальними заходами в цій сфері є наступні:

— створення правової бази впровадження соціального замовлення, зокрема прийняття Закону "Про соціальне замовлення";

— розроблення ефективної системи оцінки проектів соціального замовлення;

— удосконалення процедури проведення конкурсів соціальних проектів серед молодіжних організацій;

— активізація проведення круглих столів, семінарів, конференцій, використання електронних інформаційних мереж для розповсюдження інформації про сутність та переваги соціального замовлення.

Запропоновані заходи, з нашої точки зору, дадуть можливість розширити участь громадських молодіжних організацій у розв'язанні соціальних про-

blem молоді та підвищити ефективність державної молодіжної політики.

Література:

1. Постанова КМУ від 5.11.2008 р. № 976 "Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-p>.

2. Постанова КМУ від 3.11.2010 р. № 996 "Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-p>.

3. Абрамов Л. К. Соціальне замовлення як форма залучення бюджетних грошей для реалізації місцевих цільових програм [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.lacenter.org.ua/2011-02-14-11-24-55/58-2010-03-30-06-30-21.html>.

4. Бажинова О.А. Комунікативна взаємодія органів державної влади й громадськості: зарубіжний досвід та Україна // Держава та регіони. — 2012. — № 2. — С. 140—144.

5. Державне фінансування організацій громадянського суспільства. Як запровадити європейські стандарти? / [О.Ю. Вінніков, Д.С. Ковриженко,

М. В. Лациба [та ін.]; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. — К.: [Агентство "Україна"], 2010. — 224 с.

6. Дончик Н.П. Принципи міжрівневої взаємодії у системі державного управління // Науковий вісник Академії муніципального управління, серія "Управління". — 2011. — № 2. — С. 207—221.

7. Матеріали Всеукраїнської конференції "Як організувати державну політику сприяння розвитку громадянського суспільства", 22 жовтня 2010 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: ucipr.kiev.ua/files/books/NGO2011.

8. Соломка О. М. Соціальний контракт як об'єкт теоретичного аналізу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Npukht/2010_36/NP-36.

9. Соціальне замовлення в Україні: досвід 10 років впровадження // Збірник аналітичних та нормативно-методичних матеріалів / За ред. В.І. Брудного, А.С. Крупника. — Одеса: Євродрук, 2011. — 156 с.

Стаття надійшла до редакції 24.09.2012 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА: "САММІТ", "ІДЕЯ", "БЛІЦ ІНФОРМ", "KSS", "МЕРКУРІЙ", "ПРЕСЦЕНТР", "ВСЕУКРАЇНСЬКА ПЕРЕДПЛАТНА АГЕНЦІЯ", "ФЛОРА", "ПЕРІОДИКА", "КОБЗАР", "ДІАДА", "ДОНБАС ДЕ-ЮРЕ", "ДІЛОВА ПРЕСА", "ФАКТОР"